

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

AZİZE ACAR BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/29458

Karar Tarihi : 31/10/2024

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Yusuf Şevki HAKYEMEZ
İrfan FİDAN
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Raportör : Yüksel GÜNARSLAN
Başvurucu : Azize ACAR
Vekili : Av. Mazlum DEMİRBAĞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; haksız yakalama ve gözaltı koruma tedbirleri nedeniyle açılan tazminat davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının, yakalama sebeplerinin bildirilmemesi nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 14/2/2018 tarihinde sokakta yanmış bir kadın cesedinin sokakta bulunması üzerine soruşturma başlatmıştır.

3. PKK/KCK silahlı terör örgütüne yakın bazı yayın organlarında yapılan haberlere göre N.K. isimli kadın, örgüt lideri Abdullah Öcalan'ın 15/2/1999 tarihinde Kenya'da yakalanarak ülkeye getirilmesini protesto etmek amacıyla kendini yakmıştır.

4. Soruşturma kapsamında N.K. ile bağlantılı kişilerden olduğu değerlendirilen başvuru, Başsavcılığın talimatı ile 14/2/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır. Aynı gün başvurunun ikametgâhında arama yapılmış ve bazı dijital materyale el konulmuştur. Arama ve gözaltı işlemlerine ilişkin Başsavcılık talimat yazısında ve kolluk görevlileri tarafından düzenlenen Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda başvuru, hangi suçun isnat edildiği belirtilmemiştir.

5. Kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 26/2/2018 tarihli Avukat Görüşme Tutanağı'nda yakalama nedeni olarak PKK/KCK terör örgütü propagandası yapma suçu gösterilmiştir. Aynı tarihte başvurunun kollukta ifadesi alınmıştır. İfade Tutanağı'nın isnat edilen suç bölümünde "PKK/KCK terör örgütünün propagandasını yapma, PKK/KCK terör örgütü adına faaliyetlerde bulunma" ifadelerine yer verilmiştir.

6. Başvurucu 26/2/2018 tarihli ifadesinde diğerlerinin yanı sıra N.K.nın yanarak ölümüne, kendisine ait cep telefonunda tespit edilen ve örgütü övücü nitelikte olduğu değerlendirilen şarkı ve marşlara ilişkin soruları yanıtlamıştır. Başvurucu bu kapsamda N.K.yı tanımadığını, olay gecesi evlerinin önünde bir yangın çıktığını, araçların yandığı zannıyla yangına müdahale ederek yangını söndürdüklerini, sonrasında yanan şeyin bir kadın olduğunu anladığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca bir stüdyoda fotoğrafçı olarak çalıştığını, telefonunda bulunan şarkı ve marşların işi gereği fon müziği olarak kullanıldığını ve müşterilerin gönderdiği müzik parçaları olduğunu beyan etmiştir.

7. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütü propagandası yapma suçundan hakkında adli kontrol uygulanması talebiyle İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 28/2/2018 tarihinde sevk etmiştir. Hâkimlik sorgusunun ardından başvurucu hakkında belirli yerlere düzenli olarak başvurma şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir.

8. Başsavcılık, 9/7/2018 tarihinde başvurucu hakkında N.K.nın ölümü olayına ilişkin olarak silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme, başkasını intihara yönlendirme suçlarından ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararda başvurucunun gözaltına alındığına ilişkin bir açıklama yapmamış; gözaltı koruma tedbiri nedeniyle tazminat davası açılabileceğine ilişkin bir ifadeye de yer vermemiştir.

9. Başsavcılık, başvurucu hakkında silahlı terör örgütü propagandası yapma suçundan cezalandırılması talebiyle 10/7/2018 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianame, temel olarak başvurucunun cep telefonunda tespit edilen 660 ses dosyasından 5'inin terör örgütünü övücü nitelikte şarkı ve marş olduğu yönündeki kolluk tespitine dayanmaktadır.

10. İddianamenin kabulü ile başlayan ceza davası İzmir 16. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmüştür. Yargılama neticesinde 7/3/2019 tarihinde başvurucunun isnat edilen suçtan beraatine karar verilmiştir. İstinaf incelemesinden geçen beraat kararı 21/10/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Söz konusu beraat kararının kesinleşmesi üzerine başvurucu, silahlı terör örgütü propagandası yapma suçundan yakalanıp gözaltına alındığını, bu suçtan açılan kamu davasının beraat ile sonuçlandığını beyan ederek haksız gözaltı tedbiri nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararın giderilmesi amacıyla İzmir 22. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi/Mahkeme) nezdinde tazminat davası açmıştır. Başvurucu 28/10/2020 tarihli dava dilekçesi ile 10.000 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

12. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun beraat ile sonuçlanan ceza yargılamasına konu suça ilişkin olarak gözaltına alınmadığını, soruşturma evresinde uygulanan gözaltı koruma tedbirinin ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara konu silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme, başkasını intihara yönlendirme suçlarına ilişkin olduğunu kabul etmiştir. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesi, ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun hangi tarihlerde gözaltına alındığına ve tazminat hakkına sahip olduğuna ilişkin herhangi bir ifadenin yer almaması, Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda suç vasfının belirtilmemesi ve anılan kararın başvurucuya tebliğ edilmemesi nedeniyle tazminat davasının ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karara ilişkin olduğunu kabul etmiştir. Davacı vekilinin yargılama aşamasındaki beyanlarına istinaden davanın ıslahını gerektiren hukuki bir durum olmadığını değerlendiren Ağır Ceza Mahkemesi,

başvurucunun tazminat davasının kısmen kabulüyle başvurucuya 677,09 TL maddi ve 1.500 TL manevi tazminat ödenmesine 21/10/2021 tarihinde karar vermiştir.

13. Başvurucu ve katılan kurum vekili söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

14. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi (İstinaf Mahkemesi) ilk derece mahkemesi kararının hüküm kısmına "*Davacının yasal koşulları oluşmayan maddi ve manevi tazminat taleplerinin REDDİNE*" şeklindeki ifade eklenmek suretiyle düzeltilerek istinaf başvurularının esastan reddine 20/1/2022 tarihinde kesin olarak karar vermiş; kararda davacının tazminat talebine konu terör örgütü propagandası yapma suçu ile ilgili olarak gözaltına alınmadığını, gözaltı evrakına göre işlemin şüpheli ceset nedeniyle gerçekleştirildiğini bu nedenle tazminat koşullarının bulunmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesinin ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın esas alınması gerektiği yönündeki değerlendirmesine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 31/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Komisyon, adli yardım talebinin kabulü ile başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; haksız ve hukuka aykırı olarak yakalandığını ve gözaltına alındığını, yargısal süreçte önce kovuşturmayaya yer olmadığını, sonrasında ise beraat kararı verildiğini, beraat kararını takiben açtığı tazminat davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. *Abdullah Topçu*, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.*" denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü,

yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılmaz ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (*Yasemin Ekşi*, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (*Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (*Sencer Başat ve diğerleri*, § 39).

22. Somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi tazminat davasına konu yakalama ve gözaltı koruma tedbirlerinin İzmir 16. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde terör örgütünün propagandasını yapma suçundan açılan ve beraat ile sonuçlanan ceza davası kapsamında uygulanmadığını kabul etmiştir. Gerekçeli kararda, bu sonuca ulaşırken başvurucuya terör örgütü propagandası yapma suçunun isnat edildiğine dair tespitler içeren 26/2/2018 tarihli Avukat Görüşme Tutanağı ile aynı tarihli İfade Tutanağı'nın değerlendirildiğine ilişkin herhangi bir açıklamaya yer vermemiştir. Bununla birlikte Mahkeme, anılan tedbirlerin Başsavcılığın 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmayaya yer olmadığı kararına konu suçlara ilişkin olarak uygulandığını tespit etmiş ve tazminat davasının konusunu belirlerken 7/3/2019 tarihli beraat kararı yerine 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararı esas almıştır (bkz. § 12).

23. Ağır Ceza Mahkemesi bu belirlemelerden sonra ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararda gözaltı süresini ve başvurucunun tazminat hakkına sahip olduğunu bildirir herhangi bir ifadenin yer almaması, Yakalama ve Gözaltına Alma Tutanağı'nda suç vasfının belirtilmemesi ve anılan kararın başvurucuya tebliğ edilmemesi nedeniyle tazminat davasının süresinde açıldığını kabul ederek davanın kısmen kabulüne karar vermiştir (bkz. § 12). Dolayısıyla Mahkemenin kısmen kabul kararının 7/3/2019 tarihli beraat kararına değil 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara dayandığı anlaşılmaktadır.

24. Öte yandan İstinaf Mahkemesi başvurucunun tazminat talebine konu terör örgütü propagandası yapma suçu ile ilgili ceza yargılamasında gözaltına alınmadığı, gözaltı tedbirinin *şüpheli ceset nedeniyle* başlatılan soruşturma kapsamında uygulandığı ve bu nedenle tazminat koşullarının oluşmadığı şeklindeki gerekçeyle davanın kısmen kabulüne ilişkin hükmü *davanın reddi* yönünde düzelterek istinaf başvurusunun kesin olarak reddine karar vermiştir (bkz. § 14).

25. Ağır Ceza Mahkemesi ve İstinaf Mahkemesi kararları birlikte değerlendirildiğinde her iki Mahkeme tarafından da tazminat davasına konu yakalama/gözaltı koruma tedbirlerinin beraat ile sonuçlanan ceza davası kapsamında değil ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar ile neticelenen soruşturma kapsamında uygulandığının kabul edildiği anlaşılmıştır. Anılan mahkeme kararları bu yönden örtüşmektedir. Bununla birlikte Ağır Ceza Mahkemesi tazminat davasının konusunu ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar olarak belirlemiş ve bunun nedenlerini açık bir şekilde gerekçelendirmiştir. Mahkeme 9/7/2018 tarihli ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara yönelik olarak ve süresinde açıldığını kabul ettiği davanın kısmen kabulüne karar vermiştir (bkz. § 12). Öte yandan İstinaf Mahkemesi, Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararının özenli bir biçimde incelenmediği kuşkusunu doğuracak şekilde tazminat davasının kısmen kabulüne esas alınan

ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararlar ilgili herhangi bir değerlendirme yapmadan, ilk derece mahkemesinin beraat ile sonuçlanan ceza davasına ilişkin yaptığı değerlendirmeyi tekrar ederek Mahkemeden farklı bir sonuca ulaşmıştır (bkz. § 14).

26. İstinaf Mahkemesi ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın tazminat davasının konusu olarak kabulünün mümkün olup olmadığı, davanın bu açıdan süresinde açılıp açılmadığı, Ağır Ceza Mahkemesinin davanın konusuna ilişkin belirlemesinin ıslah kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, ek kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın davanın konusu olarak kabul edilmesi hâlinde tazminat davasının şartlarının oluşup oluşmadığı hususlarında herhangi bir açıklamada bulunmadan soyut ve genel nitelikteki ifadeler ile istinaf talebinin reddine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin gerekçeli kararı gözönüne alındığında İstinaf Mahkemesince yanıtlanmayan bu hususların davanın sonucuna etkili iddialar olduğu görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Yakalama Nedenlerinin Bildirilmediğine İlişkin İddia

28. Başvurucu, gözaltına alınması sırasında herhangi bir suç isnadında bulunulmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki isnadı öğrenme hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, yapılacak değerlendirmede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

29. Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrasında, yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddiaların bildirileceği, isnat edilen suçla ilgili olan kişilere bilgi verme yükümlülüğü bulunduğu ifade edilmiştir (AYM, E.2018/137, K.2022/86, 30/6/2022, § 284).

30. Anayasa Mahkemesi, suç isnadıyla yakalanan kişilerle ilgili olarak yakalama nedenlerinin veya suçlamaların yakalama sırasında bildirilmediği iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı ceza muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (*Deniz Özfirat*, B. No: 2013/7929, 1/12/2015, §§ 42-54; *Mehmet Bilal Çolak*, B. No: 2017/25971, 30/10/2018, § 87).

31. Somut olayda yakalama ve gözaltına alma tedbirlerinin hukuka aykırılığını ileri sürerek tazminat talebinde bulunan başvuru, yakalama nedenlerinin bildirilmediğinden yakınmamış; bu hususa ilişkin tazminat talebinde bulunmamıştır. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun yakalandıktan sonra yakalama nedenlerinin kendisine bildirilmediği iddiasıyla ilgili olarak yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yakalama nedenlerinin bildirilmediğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 22. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/187, K.2021/193) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması

hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 31/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.